

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZABİT KİŞİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/22523)

Karar Tarihi: 25/3/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Recai AKYEL
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
İrfan FİDAN
Yılmaz AKÇİL
Raportör : Sinan ARMAĞAN
Başvurucu : Zabit KİŞİ
Vekili : Av. Özgür Devran ÜNEŞİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu görevlileri tarafından hukuka aykırı şekilde alıkonulup sözlü ve fiziki şiddete maruz bırakılma nedeniyle kötü muamele yasağı ile kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ve Anayasa'da güvence altına alınan bazı hak ve hürriyetlerin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Ankara Terörle Şube Müdürlüğünde (TEM) görevli polis memurlarının 18/1/2018 tarihinde düzenlediği tutanağa göre başvuru, aynı gün saat 19.20 sıralarında Emniyet Müdürlüğüne kendi isteğiyle gelmiş; FETÖ/PDY'yle ilgili olarak bildiklerini anlatarak etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmak ve Cumhuriyet savcısıyla görüşmek istediğini söylemiştir. Bunun üzerine Cumhuriyet savcısının talimatıyla başvuru, yasal hakları hatırlatılmak suretiyle gözaltına alınmıştır. Başvurucunun üst aramasında iki cep telefonu, bir kitap okuma tableti ve pasaport, bir miktar Kazakistan parası ve Amerikan doları, elbiselerinin olduğu bir sırt çantası ve bir valiz dışında saat, cüzdan gibi başka eşyalar bulunduğu tutanakla kayıt altına alınmıştır. Tutanakta başvurunun da imzası vardır.

3. Başvurucu 18/1/2018 ile 1/2/2018 tarihlerinde TEM'de gözaltında tutulmuş, 30/1/2018-31/1/2018 tarihlerinde kolluğa avukatıyla 24 sayfalık ifade vermiştir. Başvurucunun ifadesinin bir yerinde Ağustos 2016'da yurt dışına çıktığını belirtmesine rağmen başvurucuya ne zaman ve ne yolla Türkiye'ye döndüğü sorulmamış, kendisi de buna ilişkin bir açıklama yapmamıştır. Başvurucunun gözaltında tutulduğu süre boyunca her gün hakkında doktor raporu alınmıştır. Doktor raporlarında başvurucuda darp ve cebir izi olmadığı belirtilmiştir. Başvurucu, 1/2/2018 tarihinde Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliğince adli kontrol şartıyla serbest bırakılmışsa da gıyabında yargılama yapan Kocaeli 5. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) tarafından aynı gün hakkında çıkarılan yakalama kararı doğrultusunda yeniden yakalanmış; 2/2/2018 tarihinde ise anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme ve silahlı terör örgütü kurma veya yönetme suçlarından tutuklanmıştır.

4. Başvurucu, tutuklu olarak yargılandığı Mahkemede 3/4/2018 tarihinde verdiği savunmasında 30/9/2017 tarihinde Almatı (Kazakistan) Havalimanı'ndan Millî İstihbarat Teşkilatı (MİT) görevlilerince E.K. ile birlikte kaçırıldığını, bindirildiği uçakta darbedildiğini, üç saati aşan uçuş sonrasında gözleri bağlı, kafasına çuval geçirilmiş ve elleri arkadan kelepçeli şekilde arabayla beş altı dakika uzaklıkta bir yere götürüldüğünü, 108 gün boyunca burada tutulduğunu, kendisine işkence yapıldığını, kaburgasının çatladığını, elektrik verildiğini, ayak parmaklarının ezildiğini, sert bir cisimle tecavüz girişiminde bulunulduğunu, faili meçhule kurban gitmekle tehdit edilerek isnat edilen suçlarla ilgili zorla kamera çekimi yapıldığını, 18/1/2018 tarihinde gözleri bağlı şekilde bir yere getirildiğini, gözlerini açtığında Ankara Adliye Sarayı yazısını gördüğünü, yanında TEM polisleri olduğunu, polislerin kendilerini tanıttığını ve kendisini Adliyede Cumhuriyet savcısının önüne çıkardıklarını, Cumhuriyet savcısının talimatıyla ifade vermek için TEM'e götürüldüğünü ve gözaltına alındığını belirtmiştir. Başvurucu, kamu görevlilerinin 108 günlük sürede ailesiyle de tehdit ettiklerini, infaz kurumunda olsa dahi çıkarıp işkence yapacaklarını, hayatı boyunca takip edeceklerini söylediklerini, bu şartlarda TEM'de verdiği ifadeyi kabul etmediğini, tutulduğu süre içinde otuz kilo kaybettiğini iddia etmiştir.

5. Başvurucu, Mahkemede dile getirdiği iddiaları daha ayrıntılı şekilde anlattığı dilekçeleri çeşitli tarihlerde Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığına ve ilgili kamu kurumlarına göndermiştir. Başvurucu; Mahkemedeki iddiaları dışında dilekçelerinde kendisini Almatı'dan getiren uçağın kamuflaj desenli olduğunu ve gövdesinde herhangi bir yazı bulunmadığını, ülkeye girişte pasaport kontrolünden geçirilmediğinden pasaportunda giriş mührü olmadığını, 108 gün boyunca tutulduğu yerin yaklaşık üç metre kare bir konteyner olduğunu, tutulduğu sırada elleri arkadan kelepçeli iken ayakla kelepçe üzerine çıkılarak baskı uygulandığını, parmaklarında his kaybı oluştuğunu, bu nedenle ceza infaz kurumunda tedavi görüp ilaç kullandığını, gözaltında tutulduğu sırada yapılan muayeneler sırasında kolluğun yanlarında olduğunu ve elbiseleri çıkarılmadan muayene edildiğini, ceza infaz kurumuna girişte can güvenliği endişesiyle kötü muameleye maruz kaldığını doktora söyleyemediğini fakat sonraki muayenelerde anlattığını, hazırlanan sağlık belgelerinin içeriğini göremediğinden anlattığı kötü muameleyi doktorun yazıp yazmadığını bilmediğini iddia etmiştir. Başvurucu, ayrıca TEM polislerine teslim edilip gözlerindeki bağ açıldığında Ankara Adalet Sarayı otoparkında olduğunu anladığını, alıkonulduğu süreçte yöneltilen tehditler nedeniyle hayatından endişe duyduğundan emniyette kendiliğinden geldiği şeklinde ifade verdiğini, bu yöndeki tutanağı imzaladığını, alıkonulması nedeniyle kendisinden haber alamayan ailesinin uluslararası kurum ve kuruluşlar da dâhil olmak üzere birçok yere başvurular yaptığını belirtmiştir. Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığı başvurusunun şikâyet dilekçelerini konu alan altı soruşturmayı yetkisizlik kararıyla Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) göndermiştir.

6. Başvurucu, dile getirdiği iddialar hakkında Başsavcılıkta soruşturma devam ederken şikâyetlerine ilişkin yürütülen soruşturmadan bir sonuç alamadığını belirterek 28/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Yürütülen soruşturma kapsamında gönderilen cevap yazılarında başvurusunun en son 16/8/2016 tarihinde Bışkek'e gitmek üzere yurt dışına çıkış yaptığı, giriş kaydının olmadığı, Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğünün 3/10/2018 tarihli yazısında ise 30/9/2017 günü saat 17.33'de Almatı'dan kalkan TT-4010 sefer sayılı uçağın aynı gün saat 22.45'te Etimesgut Havalimanı'na indiği bildirilmiştir. Başsavcılık, Ankara Emniyet Müdürlüğüne yazdığı yazıyla başvurusunun gözaltına alınması sırasında başka bir birimden teslim alınıp alınmadığını, alınmış ise buna ilişkin tutanakların ve o ana ilişkin

kamera görüntülerinin gönderilmesini talep etmiştir. Soruşturma dosyasında bu yazıya ilişkin verilen cevaba rastlanmamıştır.

8. Başvurucu, iddialarına ilişkin olarak Başsavcılığa bazı belgeler göndermiştir. Gönderilen belgelerden biri olan ve Dışişleri Bakanlığı Konsolosluk İşleri Genel Müdür Yardımcılığı (Genel Müdürlük) tarafından 4/5/2018 tarihinde Adalet Bakanlığına (Bakanlık) yazılan görüş talebine ilişkin yazıda Kazakistan Dışişleri Bakanlığının Türkiye'nin Astana Büyükelçiliğine verdiği notada başvurunun ve E.K.'nın Türk tarafına teslim edildiği, Kazakistan mahkemelerinin kararı doğrultusunda 30/9/2017 tarihinde TT-4010 sefer sayılı Almatı-Ankara uçağıyla sınır dışı edildiğinin ifade edildiği bilgisine yer verilmiştir. Ayrıca ceza infaz kurumunda tutulan başvuru, parmaklarında oluşan his kaybına ve kaburga kemikleri ile ilgili gördüğü tedavi ve teşhislere ilişkin bazı sağlık belgeleri sunmuştur. Kocaeli Devlet Hastanesinin 25/10/2019 tarihli tetkik raporunda *sol hemitoraksta* travma öyküsü olduğundan bahsedilmiştir. Kandıra M. Kazım Dinç Devlet Hastanesinde yapılan kontrol sonucu başvurunun sağ dirseğindeki sinir sıkışması nedeniyle 10/1/2019 tarihinde ameliyat önerilmiştir.

9. Başsavcılık, başvurunun ifadesini almadan şikâyetleriyle ilgili soruşturmada 17/11/2020 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Kararda; başvurunun gözaltında tutulduğu süre içinde ve tutuklanarak götürüldüğü ceza infaz kurumunda hakkında düzenlenen sağlık raporlarında darp ve cebir izine rastlanmadığı, başvurunun ceza infaz kurumundaki sağlık birimine bu konuda şikâyetle bulunmadığı, beyanlarının raporlarla çeliştiği, kendisinin gelerek emniyete teslim olduğuna ilişkin tutanak düzenlendiği, E.K. hakkındaki soruşturmada da aynı nitelikte karar verildiği, başvurunun başka bir yerde alıkonulduğu veya kötü muameleyle uğradığı iddialarını doğrulayacak nitelikte soyut beyanı dışında yeterli delil bulunmadığı hususlarına yer vermiştir. Başvurucu, verilen karara itiraz etmiş; itiraz Ankara 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin 11/8/2021 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir.

10. Başvurucu, verilen karardan 1/10/2021 tarihinde haberdar olmuş; 22/10/2021 tarihinde yeniden bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

11. Başvurucu, Mahkemede yapılan yargılama sonucunda 21/6/2019 tarihinde terör örgütüne üye olma suçundan 13 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmıştır. Yargıtay 3. Ceza Dairesi 7/11/2024 tarihinde verilen kararı onamıştır.

II. DEĞERLENDİRME

12. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurunun adli yardım talebinin kabulüne, ayrıca 2021/48740 numaralı başvuru dosyasının konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2020/22523 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu; Kazakistan makamlarınca Kırgızistan'a iade edilmek amacıyla Almatı Havalimanı'na götürüldüğünü fakat gümrükten geçtikten sonra Kazak yetkililerin kendisini tekrardan alıp bir odaya kapattıklarını ve sonrasında istihbarat çalışanı olduğunu söyleyen Türk yetkililere verdiklerini, görevlilerin hukuka aykırı şekilde kendisini darbedip zorla uçağa bindirerek Türkiye'ye getirdiklerini, küçük bir odada yüz günden fazla bir süre

alıkonulduğunu, fiziksel ve sözlü şiddet niteliğindeki fiillere maruz kaldığını, bu kapsamda yürütülen soruşturmada delillerin toplanmadığını, hukuka aykırı şekilde düzenlenen sağlık raporlarına itibar edildiğini, eksik ve yavaş yürütülen soruşturma sonunda kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verildiğini, bu karara yaptığı itirazın yeterli gerekçe açıklanmadan reddedildiğini belirterek kötü muamele yasağının, etkili başvuru, yaşam ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu, başvuru formuna Adalet Bakanlığının Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığına yazdığı 26/3/2021 tarihli yazıyı da eklemiştir. Yazıda, başvurunun sınır dışı etme yoluyla ülkemize getirildiği, sınır dışı prosedüründe Bakanlığın bir rolü olmadığı belirtilmiştir. Bakanlık görüşünde; olayın ve Başsavcılık kararının bir özeti yapılarak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru dilekçesindeki iddialarını yinelemiştir.

14. Başvurucunun iddiaları kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa'nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere *işkence* ve *eziyet* yapılması, kişilerin *insan haysiyetiyle bağdaşmayan* bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa'nın 15. maddesinde savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde de maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağı ifade edilmesi, yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte yasak, tüm kötü muamele durumlarını kapsamaz. Bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet seviyesine) ulaşmasına bağlıdır. Asgari ağırlık derecesine ulaşıp ulaşılmadığı, görecelidir ve somut olayın koşullarının değerlendirilmesiyle belirlenir. Yapılacak değerlendirmede muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etkenler önem taşır. Bu etkenlere ardındaki kasıt veya saik ile birlikte muamelenin amacı da eklenebilir. Ayrıca gerilimin ve duyguların yükseldiği atmosfer gibi muamelenin yapıldığı bağlam da dikkate alınması gereken diğer bir etkendir (*Cezmi Demir ve diğerleri* [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 80, 83; *Ali Rıza Özer ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74, 75).

17. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin, tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları -kişi üzerindeki etkisi ne olursa olsun- ilke olarak Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal ihlal eder. Kesin gerekli olduğu hâllerde de güç, aşırıya kaçmadan kullanılmalı ve kişinin tutumuyla orantılı olmalıdır (*Ali Rıza Özer ve diğerleri*, § 81).

18. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasıyla yasaklanan muamelelerin varlığına ilişkin iddialar, uygun delillerle desteklenmelidir. Bu delillerin değerlendirilmesinde ise sözü edilen delillerin iddiayı makul şüphenin ötesinde ispat edip etmediği gözetilmelidir. Bununla birlikte yeterince ciddi, açık ve tutarlı emareler ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karineler de iddianın ispatı için yeterli kanıt teşkil edebilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. *Cezmi Demir ve diğerleri*, § 95; *Ali Rıza Özer ve diğerleri*, § 83).

19. Kişinin gözaltı veya tutukluluk gibi devletin kontrolü altında bulunduğu sırada yaralanması hâlinde yetkili makamlar, bu olaya ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirmekle yükümlüdür (S.D. [1. B.], B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; *Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek* [1. B.], B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95) zira bu tür olayların gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgiler çoğunlukla yetkili makamların erişimindedir (*Ferit Kurt ve diğerleri* [2. B.], B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74).

20. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bireyin bir devlet görevlisinin hukuka aykırı ve Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin *savunulabilir* iddiası hakkında etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Ceza soruşturmasının Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturmayı yürüten kişiler olaya karışan kişilerden bağımsız olmalı, soruşturmada olayı aydınlayabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olmalı, mağdur, soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli ve soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (*Tahir Canan* [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; *Cezmi Demir ve diğerleri*, §§ 111, 112, 114-117; *Ali Rıza Özer ve diğerleri*, §§ 101-103). Ayrıca soruşturma sonunda verilen karar, kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığıyla ilgili bir değerlendirme içermelidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. *Cebrail Bektaş ve Yüksel Şahin* [2. B.], B. No: 2015/4787, 25/9/2019, § 64).

21. Başvurucu, Kazakistanlı yetkililerin kendisini Almatı Havalimanı'na gelen Türk makamlarına verdiklerini, onların da kendisini darbedip zorla bindirdikleri bir uçakla Türkiye'ye getirdiklerini ve uçaktan indirildikten sonra yakın bir yere götürülerek 18/1/2018 tarihine kadar alıkonulduğunu ve bu sırada türlü kötü muamelelere maruz kaldığını iddia etmiştir. Başvurucunun tutulmasının adli veya idari bir işlemle ilgili olmadığını, istihbarat yetkililerinin isnat ettikleri bazı suçlar kapsamında hukuki işlem veya karara dayanmayan bir nedenle kendisini alıkoymadıklarını ileri sürdüğü anlaşılmaktadır. Başvurucunun söz konusu şikâyetleri kapsamında yürütülen soruşturma sonucunda, gözaltına alındığı 18/1/2018 tarihinden önce kamu görevlilerince alıkonulduğuna ilişkin iddialarının soyut olduğu belirtilmiş; yurt dışından Türkiye'ye zorla getirildiğine ilişkin iddiası hakkında ise açık bir değerlendirme yapılmamıştır.

22. Soruşturma dosyasındaki belgelere bakıldığında kamu makamları tarafından başvurunun yurt dışından zorla getirildiğinin kabul edildiği bir belgeye rastlanmamışsa da Dışişleri Bakanlığına bağlı bir birim tarafından yazılan yazıda Kazak yetkililerin başvuru formunu 30/9/2017'de Türk görevlilere teslim ederek sınır dışı ettiklerini belirttikleri açıklanmıştır. Başvurucunun bireysel başvuru formuna eklediği belge de söz konusu yazıyı desteklemektedir (bkz. § 13). Özellikle yurda giriş çıkış bilgilerine ilişkin belge başvurunun yurda yasal bir girişinin olmadığını doğrulamaktadır. Başvurucu da pasaportunda yurda giriş mührünün olmadığını belirtmiştir (bkz. § 5). Diğer taraftan TEM'de verdiği 30/1/2018 tarihli ifadede darbe teşebbüsü sonrasında yurt dışına çıkan ve hakkında ceza soruşturması bulunan başvurucuya ne zaman ve ne yolla yurda döndüğünün

sorulmaması dikkat çekicidir. Eldeki bu bilgilere rağmen ilgili yazışmalardan 30/9/2017 tarihinde Almatı Havalimanı'ndan kalkarak Ankara'ya inen uçakta başvurunun bulunup bulunmadığı Başsavcılıkça araştırılmamış, başvurunun iddialarını aydınlatacak olan havalimanındaki kamera görüntüleri dâhil hiçbir delile ulaşılmaya çalışılmamıştır.

23. Başvurucunun yurt dışından zorla getirilmesinden bağımsız olarak yüz günden fazla bir süre küçük bir konteynerde tutulup çeşitli kötü muamelelere maruz kaldığı iddiasının gerçekliğinin tespitinde sağlık raporları önemli bir yer tutmaktadır. Başvurucu hakkında düzenlenen raporlara bakıldığında bir darp bulgusuna yer verilmemekte ise de başvurunun bu raporların gerçekliğine itiraz ettiği, usulüne uygun şekilde muayene edilmediğini dile getirdiği görülmektedir. Diğer taraftan başvurunun ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunduğu sırada kaburga ve sağ el parmaklarına ilişkin sağlık belgeleri, alıkonulması sırasında darbedildiği iddialarını destekler mahiyettedir. Başsavcılığın soruşturma kapsamında başvurunun beyanına başvurmaması 18/1/2018 tarihinden önce iddia konusu yaralanmaların izlerinin ne kadarının görünür olduğunu sorup anlamaya imkân vermemiş, ayrıca başvurunun kaburga ve parmaklarındaki sorunların alıkonulması sırasında oluşup oluşmadığı konusunda bilirkişi raporu alırmaması da gözetiminde düzenlenen raporların gerçekliği husunda şüphe oluşmasına neden olmuştur.

24. Başvurucu, müdafii eşliğinde verdiği ifadede ve çıkarıldığı sorguda kötü muamaleye uğradığını beyan etmemiş ise de -iddialarının doğruluğu hâlinde- başvurunun yaşadığı korku nedeniyle bunları dile getirmekten çekinebileceği makul görülebilir. Öte yandan olayın gerçekleşme koşulları aydınlatılmadığından gözetiminde tutulduğu sırada hakkında düzenlenen doktor raporlarında darp ve cebir izi olmadığı belirtilen başvurunun dile getirdiği iddiaların -söz konusu raporlar nedeniyle- peşinen gerçek dışı olduğunu söylemek mümkün değildir. Kaldı ki başvuru bu raporların gerçeği yansıtmadığını iddia etmiştir. O hâlde soruşturma dosyasındaki belgeler ışığında başvurunun kötü muameleyle maruz kaldığına ilişkin iddialarının savunulabilir olduğunu kabul etmek gerekir.

25. Somut olayda Başsavcılık, başvurunun zorla bindirildiğini iddia ettiği uçakta olup olmadığını ve sonrasında uçağın indiği alana yakın bir yere götürülüp götürülmediğini tespit etmeye yarayabilecek yolcu listesi, havalimanı kamera görüntüleri gibi hiçbir maddi delili araştırmamış; başvurunun ve birlikte yurt dışından getirildiğini iddia ettiği E.K.'nın ifadelerini almamış, başvurunun kendi isteğiyle geldiğine ilişkin tutanak düzenleyen kamu görevlilerini tanık olarak dinlememiş, 18/1/2018 günü başvurunun ne şekilde Ankara Adliye Sarayına getirildiğini ortaya koyabilecek delillere ulaşmaya çalışmamış, başvurunun maruz kaldığı kötü muamelenin sonucu olduğunu iddia ettiği sağlık durumunun nedeni hakkında rapor almamıştır. 3/4/2018 tarihinde kötü muamele iddialarından haberdar olan adli makamların yaklaşık 3 yıl 4 ay süren soruşturma sonunda kovuşturmayla yer olmadığına dair karar verirken -özellikle elde ettikleri delillere bakıldığında- makul bir özen ve süratle hareket etmedikleri de söylenmelidir. Bu nedenlerle kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutu itibarıyla ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

27. Kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiği iddialarının incelenebilmesi için olayı çevreleyen maddi koşullar, inceleme yapmaya olanak verecek şekilde aydınlatılmalıdır. Başvuruya konu olayda olayı çevreleyen koşullar yeterince

aydınlatılmadığından bu aşamada kötü muamele yasağının maddi boyutu yönünden inceleme yapılması mümkün görülmemiştir.

B. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. 18/1/2018 Tarihinden Sonraki Suç İsnadına Bağlı Tutmaya İlişkin Şikâyetler Yönünden

28. Başvurucu, 18/1/2018 tarihinden sonraki tutuklamanın ve tutukluluğun devamına ilişkin kararların hukuki olmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

29. Başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

30. Anayasa Mahkemesi, *Mehmet Emin Kılıç* ([2. B.], B. No: 2013/5267, 7/3/2014) ve *Mehmet Şimşek* ([1. B.], B. No: 2018/10953, 22/7/2020) kararlarında; sulh ceza hâkimliğinin yapısı, tutuklamanın hukuki olmaması, tutukluluğun makul süreyi aşması, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması, tutukluluk incelemelerinin veya tahliye taleplerinin geç ya da hiç değerlendirilmemesi gibi *bir suç isnadına bağlı olarak* tutuklulukla ilgili şikâyetleri içeren bireysel başvuruların ilk derece mahkemesinin nihai kararını verdiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılmadığı gerekçesiyle süre aşımı olduğu sonucuna varmıştır (*Mehmet Emin Kılıç*, §§ 19-32; *Mehmet Şimşek*, §§ 47-70).

31. Anılan kararlarda belirtilenlere benzer şikâyetler içeren somut başvuruda kişi hürriyeti güvenliği hakkına yönelik ihlal iddialarının *süre aşımı* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Kamu Görevlilerince Zorla Alıkonulmaya İlişkin Şikâyetler Yönünden

32. Başvurucu, yurt dışından zorla getirilerek Türkiye'de uzun süre herhangi bir karar olmaksızın konteynerde tutulduğunu belirterek seyahat, kişi hürriyeti ve güvenliği haklarının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir.

33. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında ifade edilen "*Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.*" şeklindeki düzenlemede yer alan hürriyet sözcüğü, özgürlük ve bağımsızlığın yanı sıra serbestlik anlamına da gelmektedir. Bu anlamda kişi hürriyetine yönelik bir müdahale olduğunun söylenebilmesi için kişinin hareket serbestisinin maddi olarak sınırlandırılması gerekir. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir müdahale için kişi, rızası olmaksızın en azından rahatsızlık verecek uzunlukta bir süre boyunca belirli bir yerde fiziki olarak tutulmalıdır (*Galip Ögüt* [GK], B. No: 2014/5863, 1/3/2017, § 34).

34. Somut olayda başvurucunun maruz kaldığını iddia ettiği tutma; uzunluğu, etkileri ve uygulanma şekli itibarıyla Anayasa'nın 19. maddesi anlamında hürriyetten yoksun bırakmadır. Bu sebeple başvurucunun iddiaları Anayasa'nın kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını güvence altına alan 19. maddesi kapsamında incelenecektir.

35. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenebilecek şekilde hareket serbestliği kısıtlanan bir kişinin tutmanın hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yaptığı bireysel başvuru, esas olarak sözü edilen kişinin serbest kalmasını amaçlar. Kişi bireysel başvuru

öncesinde zaten serbest kalmışsa başvurunun amacı hiç şüphesiz haksız tutmadan doğan zararların tazminidir. Zira bireysel başvuru öncesinde tüketilmesi zorunlu olan hukuki yollarda tutmanın hukuka aykırı olduğu açıkça veya özü itibarıyla kabul edilerek tutmadan doğan zarar tazmin edilmişse artık başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının mağduru olduğu söylenemez (yakalama ve gözaltı sürecinden sonra serbest bırakılan ve haklarında beraat kararı verilen başvurucular lehine tazminata hükmedilmesi nedeniyle sözü edilen başvurucuların mağdur sıfatlarının bulunmadığına karar verilen başvuru için bkz. *Öner Yakasız ve diğerleri* [2. B.], B. No: 2015/9430, 20/3/2019, §§ 66-68). Somut olayda başvuru, kamu görevlilerince alıkonulduğu iddiası sonrasında serbest bırakılmamış ise de tutulmasının gözaltına alma ve tutuklama gibi hukuki nedenlere dayandığı görülmektedir. Dolayısıyla 18/1/2018 tarihi itibarıyla iddiaya konu alıkonulma sona ermiştir.

36. Başvuru yollarının tüketilmesi gereğinden bahsedilebilmesi için hakkının ihlal edildiğini iddia eden kişinin başvurabileceği hukuki yol öncelikle hukuk sisteminde mevcut olmalıdır. Ayrıca sözü edilen yol; ihlali tespit ederek ihlalin sonuçlarını giderebilme kapasitesini haiz, makul bir çabayla ulaşılabilir ve uygulamada da etkin olmalıdır (*Fatma Yıldırım* [1. B.], B. No: 2014/6577, 16/2/2017, § 39). Bununla birlikte teoride makul bir başarı sunma kapasitesi olan bir yolun uygulamada başarıya ulaşmayacağına dair şüphe, başvuru yollarını o hukuki yolu tüketmekten azade kılmadığı (*Sait Orçan* [1. B.], B. No: 2016/29085, 19/7/2017, § 36) gibi yasal düzenlemeyle oluşturulan, var olduğu hususunda bir tereddüt uyandırmayan bir hukuki yolun fiilen denenmemesi ve kullanılmaması da söz konusu yolun etkili olmadığının kabulüne imkân vermez (*Nebahat Baysal Gül* [2. B.], B. No: 2016/14634, 28/5/2019, § 20).

37. Yapılan açıklamalar çerçevesinde somut olaya dönüldüğünde Anayasa'nın 125. maddesinin yedinci fıkrasında idarenin kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararları ödemekle yükümlü olduğu, 129. maddesinin beşinci fıkrasında ise memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davalarının kanunun gösterdiği şekil ve şartlara uygun olarak ancak idare aleyhine açılabileceği ifade edilmiştir. Bu hükümlere uygun olarak 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda idari dava türlerinden olan idari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davalarıyla ilgili düzenlemelere yer verilmiştir. Kamu görevlilerinin eylemlerinin şahsi kusurlarına dayandığı ve idari bir eylemin söz konusu olmadığı hâller yönünden ise 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda haksız fiillerden doğan sorumluluğu düzenleyen hükümler yer almaktadır. Sözü edilen hukuki yollara rağmen başvuru, hukuka aykırı alıkonulma iddiasını doğrudan bireysel başvuruya taşımış; anılan hukuki yolların etkisiz olduğunu iddia etmemiştir. Bu sebeple başvuru ihlal iddiasını hukuk sisteminde mevcut hukuki yolları tüketmeden yaptığı sonucuna varılmıştır (kısmen benzer bir olayda yapılan benzer değerlendirmeler için bkz. *Veli Saçılık* (3) [2. B.], B. No: 2018/27473, 29/3/2023, § 15).

38. Açıklanan gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

39. Başvurucu, bir dönem içinde bulunduğu yapı, yaşam tarzı, düşünce ve inancı nedeniyle söz konusu muamelelere maruz kaldığını söyleyerek özel hayat saygı hakkı ile din ve ifade hürriyetlerinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

40. Başvurucunun şikâyetlerine konu olan soruşturmada kötü muamele yasağının ihlal edildiği sonucuna varılması nedeniyle bu aşamada dile getirilen haklar yönünden ayrıca inceleme yapılmasına yer olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

41. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesi ve 2.000.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

42. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği soruşturma makamınca yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek soruşturma sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aligül Alkaya ve diğerleri (2)* [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu (3)* [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

43. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin soruşturmanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı, varılan sonuçtan bağımsız olup soruşturmanın şüpheli kişi veya kişiler hakkında kamu davası açılması gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, soruşturmanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yapılacak yeniden yapılacak soruşturma sonunda da delillerin soruşturma ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili soruşturma makamına aittir.

44. İhlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 190.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

C. 1. Suç isnadına bağlı tutmaya ilişkin şikâyetler yönünden kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *süre aşımı* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kamu görevlileri tarafından zorla alıkonulmaya ilişkin şikâyetler yönünden kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Diğer ihlal iddialarının ayrıca İNCELENMESİNE YER OLMADIĞINA,

F. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2018/104791) GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvurucuya net 190.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

H. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

İ. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 25/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.